

Андрєєва Г.І

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного Банку України» м. Суми, Україна

Роль сучасних управлінських моделей в технологіях бюджетування

Бюджетування – як найважливіший елемент системи управління підприємством – являє собою технологію планування, обліку, контролю й аналізу фінансових, інформаційних і матеріальних потоків, а також отриманих результатів. Ця технологія охоплює всі функціональні сфери діяльності підприємства: маркетинг, адміністрування, управління персоналом, виробництво, закупівлі, контроль якості, дослідження, продаж тощо.

Дуже важливим аспектом бюджетування в контексті системи управління є те, що воно змушує менеджерів обґрунтовувати свої плани кількісно та дає змогу усвідомити витрати, пов'язані з їх виконанням. У процесі складання бюджету менеджер може порівняти витрати та вигоди альтернативних напрямків дій, визначити найефективніший спосіб використання наявних ресурсів. Крім того, бюджети мотивують працівників підприємства на досягнення поставленої мети за умови, що вони беруть участь у розробці бюджетів і зацікавлені у досягненні встановлених показників.

Бюджетування – це інструмент управління, використання якого цілком ґрунтується на даних бухгалтерського обліку шляхом формування аналітичних бюджетів, що поєднують у собі прогнозні та фактичні показники [1, с.334]. В рамках бюджетування збирається інформація для оцінки діяльності підприємства у звітному періоді. Використовуючи збалансовану систему показників ефективності фінансово-господарської діяльності, бюджетування здатне забезпечувати прозорий, оперативний взаємозв'язок результативних показників із факторами, що впливають на їх отримання. За допомогою аналізу бюджетних відхилень (у разі від'ємних значень), шляхом проведення своєчасних заходів по їх усуненню, створюється механізм самоокупності, а у подальшому й прибутковості діяльності підприємства [3, с.2-10].

Бюджетування доцільно використовувати й в аналізі взаємозв'язку потоків матеріальних, фінансових і трудових ресурсів зайнятих у виробничих процесах. Бюджетне управління дозволяє вирішувати наступні завдання:

- створити ефективну систему управління фінансами підприємства;
- перетворити підприємство в "фінансово-прозоре", тим самим підвищити його інвестиційну привабливість;
- оптимізувати доходи й витрати як в цілому по підприємству, так і за окремим його структурним підрозділам;
- отримувати консолідовану звітність;
- розраховувати й оцінювати показники фінансових результатів діяльності підприємства;
- підвищити ефективність управління підприємством в цілому.

Разом з тим, процес бюджетування базується на загальній концепції розвитку підприємства, більш детально розробляє економічний і фінансовий аспект стратегії і являє собою єдину систему взаємопов'язаних технічних, організаційних і економічних змін на визначений період часу. [4, с. 367].

Слід зазначити, що необхідною умовою для отримання економічних і організаційних ефектів є вибір оптимальної моделі бюджетного управління саме на етапі постановки завдання. Найчастіше за все наводиться комплексна модель бюджетування, яка описує ряд функціональних бюджетів, що оцінюють основну діяльність підприємства – виробництво, продаж, закупівлю матеріальних ресурсів тощо. Також присутні операційні бюджети, які вимірюють вклад кожного центра фінансової відповідальності в кінцеві фінансові результати. Дані цих двох груп бюджетів консолідуються в три зведених бюджета підприємства – бюджет доходів і витрат, бюджет руху грошових коштів і бюджет по балансу. Отже, необхідною умовою для коректного формування зведеного бюджету є охоплення функціональними й операційними бюджетами всіх видів діяльності, всіх підрозділів підприємства, тобто облік всіх операцій, які впливають на нарахування доходів і витрат, рух грошових коштів та інших активів і відповідних зобов'язань. Разом з тим, практика свідчить, що більшість вітчизняних підприємств не готові переходити до комплексної моделі бюджетування [8, с.46]. Саме тому необхідно обирати інші моделі, які дозволятимуть зосередитися на тих видах діяльності підприємства, які потребують особливої уваги з боку управлінського персоналу.

Бюджетна структура підприємства визначається такими основними факторами: вимогами, що пред'являються з боку керівництва підприємства, специфікою господарської діяльності, структурою управління підприємством (майбутньою фінансовою структурою). Зазначимо, що під вимогами, які пред'являються з боку керівництва підприємства розуміються вимоги за складом, деталізації та періодичності процедури бюджетування. Бюджетна структура повинна відображувати ті види господарської діяльності, контроль за якими є обов'язковим для систематичного менеджменту, тобто бути мінімально достатніми для успішного управління підприємством. При цьому, до бюджетної структури також пред'являються вимоги деталізації та достовірності інформації що міститься в ній. Повністю достовірною інформацією володіє тільки комплексна модель бюджетної структури, а найбільш детальною і достовірною – індивідуальна комплексна модель. Специфіка господарської діяльності підприємства зумовлює індивідуальний підхід до розробки функціональних бюджетів.

Практика розробки й впровадження систем бюджетного управління виділяє такі бюджетні моделі:

- індивідуальна модель комплексного бюджетування;
- універсальна бюджетна модель;
- бюджетування окремих видів діяльності;
- бюджетування фінансових потоків;

- бюджетування товарно-матеріальних потоків.

Зауважимо, що наведеним моделям притаманні ознаки які виділяють бюджетування в окрему управлінську технологію: наявність центрів фінансової відповідальності, наявність взаємопов'язаних бюджетів, що дозволяють планувати діяльність підприємства, можливість доопрацювання та оптимізація системи. Саме вибір оптимальної бюджетної моделі на етапі розробки фінансової та бюджетної структури дозволить підприємству не тільки скоротити час і витрати, але й отримати максимальний результат, який виражатиметься у підвищенні прозорості бізнесу й поліпшенню фінансових показників у найближчий строк, а також забезпечити можливість подальшого росту й розвитку системи.

Література

1. Череп О.Г. Роль бюджету та процесу бюджетування в управлінні підприємством / О.Г. Череп, О.Ю. Стремидло // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1. – С. 445–451.
2. Мачулка О. Бухгалтерський облік як інформаційна база системи управління підприємством/О. Мачулка//Економічний аналіз. – Вип.1(17) – 2007.–с.334.
3. Чая В.Т., Чупахина Н.И. Система бюджетирования и управленческая отчетность/ В.Т.Чая, Н.И.Чупахина//Экономический анализ.– №14(119).– 2008.–с.2-10.
4. Квасницька Р.С., Джерелейко С.О. Бюджетування на підприємстві: суть та основні передумови ефективного застосування / Р.С. Квасницька, С.О. Джерелейко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2008. – №5, Т. 1. – С. 54 – 56.
5. Хруцкий В.Е. Внутрифирменное бюджетирование / В.Е. Хруцкий, Т.В. Сизова. – Москва : Финансы и статистика, 2002. – 542 с.
6. Онищенко С.В. Упровадження бюджетування на вітчизняних підприємствах / С.В.Онищенко С.В. //Фінанси України. – 2003. - №4. – с. 45-50.

Андрєєва, Г.І. Роль сучасних управлінських моделей в технологіях бюджетування [Електронний ресурс] / Г.І. Андрєєва //Achievement of high school -2013 : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (17-25 травня 2013 р) : збірник тез доповідей матеріалів ХУІІІ Міжнародної науково-практичної конференції - Режим доступу http://www.rusnauka.com/15_NPN_2013/Economics/7